

**Ş.S.AYDEMİR'İN SUYU ARAYAN ADAM ROMANINDA
(MİLLETİN VE BİREYİN) KİMLİK ARAYIŞI¹**

SEARCHING FOR IDENTITY (NATIONAL AND PERSONAL)
IN S.S.AYDEMİR'S NOVEL, *THE MAN SEARCHING FOR WATER*

ASSOC.PROF.DR FATMA KALPAKLI
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
ORCID 0000-0002-0865-5373

Özet

Bu çalışmada, 1897 Türk-Yunan harbi yılına denk düşen ve tüm hayatı boyunca da hem sıcak savaş hatlarında hem de uygarlaşma savaşında cepheden cepheye koşturan değerli düşünür, aydın ve ekonomist Şevket Süreyya Aydemir'in yarı otobiyografik eseri *Suyu Arayan Adam* adlı çalışmasında (büyük ölçekte Osmanlı milletinin ve küçük ölçekte romanın kahramanı Aydemir'in) kimlik arayışı üzerinde durularak, Türk ulusunun Osmanlı'nın küllerinden tıpkı bir Anka kuşu gibi genç ve dinamik bir Cumhuriyet olarak yeniden doğuş serüveni mercek altına alınacaktır.

Aydemir çocukluğundan itibaren annesinden güzel bir İslami terbiye alır, daha sonra gençlik yıllarında kendini Turan idealine ve o coğrafyaya olan ilgisinin bir sonucu olarak sosyalizm ve Rus kültürüne kaptırır. Daha sonra değişen dünya şartlarını ve Türkiye'nin içinde bulunduğu jeopolitik konumu ve farklı kültürel cereyanları da göz önüne alarak sosyalizm ile kapitalizmin karışımı olacak yeni bir iktisadi yapılanma planı oluşturur ve nitekim bu da "Devletçilik" kavramı olarak yeni yapılanan Türk Cumhuriyeti'nin temel ilkeleri arasında görülecektir. Daha sonra devletin yüksek mevkilerinde de çalışmak ve Atatürk ile tanışmak imkânını da yakalayan Aydemir, hayatının son zamanlarında romanda anlatıldığı üzere küçük bir çiftliğin bahçesine çekilerek "kendini bulduğunu" ifade etmektedir. Bu yıllar, romanda da değinildiği üzere, daha geniş bağlamda Türkiye Cumhuriyeti'nin de kendini arama ve oluşturma yıllarıdır ki hem romanın kahramanı Aydemir, hem de Türkiye Cumhuriyeti sürekli bir değişim ve gelişim içindedir.

Çok ilginç bir yaşam serüveni olan Aydemir, okuyucuyu İslami-Mevlevi öğretilerden, Turan ideallerine, Komünizmin tarihinden Sosyalizmin prensiplerine, Türkiye'de Devletçilik'in oluşumu ve alt yapısından, en nihayetinde kitaba ismini de veren suyun başındaki ve transandantalistik bir meylin gözlemlendiği son sahne ile okuyucuyu birçok değişim rüzgârının ve tufanının içinden geçirerek kendi hayatı üzerinden Türk kültür tarihine ve her yıl büyük bir coşku ile kutladığımız 30 Ağustos Zafer bayramı ile taçlanan Türk milli mücadele tarihine ışık tutarak, okuyuculara gerçek Anadolu'nun ve ilk bakışta kaba saba

¹ *Suyu Arayan Adam* romanını ile tanışmamıza vesile olan ve ayrıca, bu çalışmanın oluşması esnasında romandaki tarihi ve askeri konularla ilgili bilgi ve tecrübelerini bizimle paylaşarak, Cumhuriyet ruhunu ve Türk askerinin halet-i ruhiyesini daha iyi kavramamızdaki katkılarından dolayı eski TEMAD-Konya Başkanı, Sayın Hakan Topçu'ya teşekkürü bir borç biliriz.

görünse de duygulu, naif Anadolu insanının vatanperver kimliğini (zaman zaman iç yakan gerçek hayat hikâyelerine de değinerek) tüm çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir.

Kısacası, bu çalışmada, *Suyu Arayan Adam* romanındaki Osmanlı milletinin ve bireyin, ana karakter Aydemir'in kimlik arayışı konusu romandan sunulan örneklemelerle mercek altına alınarak 30 Ağustos Zafer bayramının ve milli mücadele ruhunun daha iyi anlaşılmasına vesile olmak hedeflenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Şevket Süreyya Aydemir, *Suyu Arayan Adam*, kimlik arayışı, milli mücadele ruhu, 30 Ağustos Zafer Bayramı.

Abstract:

The aim of this study is to explore Turkish nation's search and man's search for identity in Şevket Süreyya Aydemir's novel, *The Man Searching for Water*. Turkish writer, thinker, historian and economist Şevket Süreyya Aydemir based on his life story, wrote *The Man Searching for Water* in 1959 and tells the story of the birth of Turkish Republic from the ashes of Ottoman Empire as well as the story of Aydemir/the protagonist in his novel. He touches upon many different socio-political influences such as Turanism, Socialism, Communism and Kemalism detailedly. He very vividly describes the winds of change blowing all over the world and lets the readers witness many historical events. Thus, Aydemir's semi-autobiographical novel conveys many ideological turbulences of the recent ages in his lifetime. Starting from Greco-Turkish war to Aydemir's own participation in the First World War as a soldier and his efforts to contribute to Turkish financial policies in the first decades of the young Republic by suggesting new concepts and strategies as he has the opportunity to see and work with Atatürk himself. In *The Man Searching for Water*, Aydemir, in his later years, seems to get rid of all kinds of ideologies and finds the source of the water/his identity that he was looking for in his homeland. Actually, he seems to get closer to transcendentalism; he finds himself and eventually peace of mind too.

Thus, the author conveys socio-political history of Turkey as well as his personal history in his work and in doing so, he helps us have a deeper grasp of the spirit of Turkish independence and the spirit of August 30, Victory Day.

Keywords: Şevket Süreyya Aydemir, *The Man Searching for Water*, search for identity, spirit of Turkish independence, August 30; Victory Day.

GİRİŞ:

1959 yılında yayımlanan, Şevket Süreyya Aydemir'in yarı otobiyografik romanı *Suyu Arayan Adam*, Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarını ve yeni kurulan genç Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kuruluş yıllarının hikâyesini, romanın ana kahramanı Aydemir'in hayat öyküsü eşliğinde anlatmaktadır. Şevket Süreyya Aydemir'in doğum tarihi ilginçtir ki yine "bir savaş yılına rastlamış[tır]", "1897 Türk-Yunan Harbi" (bakınız Aydemir: 2021, 8). Sanki bu durum onun cephelerde geçecek hayatının bir habercisi gibidir.

Aydemir'in romandaki ilk sözleri, "Çocukluğuma ait ilk hatıram yangındır. Belki henüz kucaktaydım, belki de yürüyordum. Fakat herhalde çok küçüktüm. Çünkü hatıramda bundan daha eski bir iz yoktur. Bu yangın içinde gözlerimi açmış, hayata bir yangınla başlamış gibiyim[dir]..." (bakınız Aydemir: 2021, 7). Bu "yangın aslında metaforik olarak ele alınacak

olursa Osmanlı İmparatorluğu'nun yanı sıra" (Topçu: 2022); gün be gün sınırlarının küçülerek, küle dönüşmesi sürecinin edebi olarak ifade edilmesidir.

Aydemir'in hayatını okurken okuyucular olarak İslami-Mevlevi öğretilerinden, Turan ideallerine, Komünizmin tarihinden Sosyalizmin prensiplerine, Türkiye'de Devletçilik'in oluşumu ve alt yapısından, en nihayetinde genç Türkiye Cumhuriyeti'nin ve ana kahramanın kendini, kimliğini bulmasına tanık olmaktadır.

KİMLİK TANIMI:

Peki, kimlik nedir? Stuart Hall kimlik konusunda, "Etnisite: Kimlik ve Farklılık/Ethnicity: Identity and Difference" adlı makalesinde kimliği şu şekilde açıklamaya çalışıyor, "[Kimlik] değişmeye devam eder ve bu değişimin bir parçası içinizdeki 'gerçek siz'in çekirdeğinin bir parçası değil de, tarihin kendisidir. Tarih sizin kendinizi algılama biçiminizi değiştirmektedir".

Diğer bir deyişle, içinde yaşanılan dönem ve o dönemdeki tarihi, siyasi ve kültürel olaylar ve değişimler sizin kimliğinizi etkiler ve değiştirebilir, çünkü belirtildiği üzere kimlik canlı, değişken, akışkan² ve yaşayan bir olgudur.

GELİŞME:

Şevket Süreyya Aydemir'in annesi eserin ana karakterini, Aydemir'i erken gençlik yıllarından itibaren İslami-Mevlevi öğretilerini temel alarak yetiştirmeye çalışır. Bu durum, Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanma sürecinde bir süre farklı etnisiteler arasında birleştirici bir güç, zank olarak, ortak din kavramından medet umarak "ümmeçiliğe tutunmasına" (Topçu: 2022) benzetilebilir. Ancak, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki tebaalarından umduğu desteği alamayan Osmanlı, daha sonra tüm dünyada etkisini gösteren milliyetçilik (bakınız Leoussi, *Encyclopedia of Nationalism*) ve ulus devlet kavramlarına tutunmak zorunda kalacaktır ki bunu da Aydemir'in Jön Türkler ve Turancılık akımlarıyla tanışma sahnelerinde görmekteyizdir. Bu durum nitekim "yeni doğan bir çocuğun üstünde denenilen giysilere" (Topçu: 2022) benzetilebilir. Üstüne tam uyan giysiyi bulana kadar çeşitli, farklı giysiler denenir ve en sonunda üzerine tam oturan doğru kıyafet üzerinde karar kılınır. Aydemir de İslami değerler ve Turancılık ideallerinden sonra Azerbaycan'da öğretmenlik yaparken Rusya devrimine ve komünizm akımına ilgi duymaya başlar. Ancak, komünizmin Türk siyasi ve sosyal hayatına uygun olmadığını düşünerek; sosyalizm ve kapitalizmin bir sentezini yaparak, yeni bir kavram olarak Devletçilik ilkesini geliştirerek Türk iktisadi ve siyasi hayatına katkıda bulunur.

Tabi tüm bu farklı ideolojilerin ve cereyanların arasında zaman zaman bazı yanlış anlaşılmanın ve fikir çatışmalarının olması da kaçınılmazdır; bunun bir neticesi olarak Aydemir'in bir dönem de hapisane tecrübesi olmuş, ancak o bu dönemi daha sonraları kendisi için Anadolu gerçeğini tüm çıplaklığıyla gözler önüne seren, mühim bir tecrübe ve hayat okulunun bir parçası olarak değerlendirmektedir. Hatta

² Nitekim kitabın başlığı suyu arayan adam kimliğini arayan adam olarak da düşünülebileceğinden su da sabit değil, akan, girdiği kabın şeklini alabilen ve değişime açık bir maddedir.

Bol bol okuma, düşünme ve yazma fırsatı bulur [hapishanede]. Hatta Muasır Türkiye'nin *İktisadi İnkişaf İstikametleri* isimli kitabını burada hazırlar. Aydemir Türk toplum yapısı nedeniyle sosyalist bir rejimin gerçekleşmesinin o an için imkânsız olduğunu düşünmekte ve sınıfsız bir toplumun dayanışmacılık (solidarizm) ve devletçi bir ekonomi sayesinde sınıflar üstü bir anlayışla öncü ve devrimci bir kadro tarafından kurulabileceğine inanmaya başlar ve bu nedenle bazı komünist arkadaşlarıyla arası açılır. 29 Ekim 1926'da Aydemir beklemediği şekilde serbest bırakılır. Artık geçmişte Turancılık'tan komünizme sıçramış ideolojik çizgisi netleşmiştir. ("Şevket Süreyya Aydemir'in Eserleri ve Hayatı: 2017").

O sıralar, tüm dünyada esen faşizm rüzgârı ve Hitler'in politikalarına da değinilmektedir yer yer romanda. İlerleyen sayfalarda, Aydemir'in Atatürk ile olan karşılaşmalarına ve anılarına da yer verilir ve Atatürk'ün liderlik vasıflarına vurgu yapılır.

"20. yy. başlarında kurulmaya başlayan birçok ulus devlete ve Osmanlı Devleti'nde Jön Türk Hareketine ve sonrasında ise Türkiye Cumhuriyeti düşünür kadrolarına esin kaynağı olan" Gustave Le Bon'un (Aktürkoğlu: 2021, 353) *Kitleler Psikolojisi* adlı kitabında ırkların genetik karakteri üzerine ve liderlik üzerine ilginç bilgiler bulunmaktadır. Bu bağlamda, Anadolu halkını zafere götüren temel unsurların "inanılmış bir lidere, yani Mustafa Kemal Atatürk'e itaat; yüzyıllardır sahip olduğu, iliklerine kadar işleyen özgürlük aşkı ve özgürlük geni" (Topçu: 2022) diye de özetlenebilir ki bu sayede Mustafa Kemal Atatürk "ben size savaşmayı değil, ölmeyi emrediyorum!"(Topçu:2022) dediğinde kitleleri harekete geçirebilmiş ve eserde Aydemir'in kendi ailesinde de gördüğümüz üzere de üç erkek kardeş hiç tereddüt etmeden cepheye koşmuş ve ikisi bu uğurda şehit olmuştur; Aydemir'in kendisi de gazi olma şerefine nail olmuştur. Bu durum bize Türk insanının, Anadolu halkının yüreğindeki "askerlik ruhunu" tüm haşmetiyle göstermektedir ki, konu ile ilintili olarak eski **TEMAD**-Konya Başkanı, Sayın Hakan Topçu ile yaptığımız röportajda kendisi şu sözleri dile getirmektedir:

Askerlik ruhu milletimizin ruhunda hiç yıpranmayan bir kavramdır. Türk askeri Arabistan çöllerinde, Balkanlar'da ciddi savaşlar vererek ciddi kayıplar vermesine rağmen, İstiklal Harbi'ni ve mücadelesini ruhunun derinliklerinden fıskıran özgürlükçü ve bağımsız karakteri ile bezeyen Türk milletinin ordusu olarak savaşmıştır. Bu savaş, topyekûn bir halkın savaşıdır. Bu savaş, bir milletin benliğini, özünü, kimliğini, kaderini arayıp, tüm bunları buluş savaşıdır.

Nitekim bu durum *Suyu Arayan Adam* adlı eserin başlığında da ifade edilmektedir. Anadolu halkı uzun süredir "savaş çölündedir"(Topçu:2022), eserde, savaşların yaktığı, kavurduğu, çölleştirdiği bir toplum tasvir edilmektedir.

SONUÇ:

İlerleyen sayfalarda ise cephede verilen başarılı bir milli mücadele ve bunun sonucunda kazanılan zafer ve bağımsızlık sonrası, Şevket Süreyya Aydemir'i iktisadi ve kültürel seferberliğe hizmet ederken görmekteyiz. Nitekim daha sonra, romanın sonlarına doğru Aydemir'i çiftlik bahçesinde, bir suyun başında huzura ve feraha çıkmış olarak; Osmanlı İmparatorluğu'nun yaşadığı yangınlardan sonra, genç ve dinamik Türkiye Cumhuriyeti'nin Türk halkının ruhuna ve hayatlarına getirdiği serinliği ve ferahlığı da sembolize eden ve ayrıca kendisinin Türkiye Cumhuriyeti'nin iktisadi ve sosyo-kültürel yapısında önemli bir rol oynamasının da getirdiği bir tatmin ve huzurla; aradığı suyu bulmanın memnuniyeti ve

mutluluğu içinde görmekteyiz. Bu nedenle, Stuart Hall'un da öne sürdüğü üzere "kimlik bir süreçtir, kimlik de parçalanmıştır. Kimlik sabit bir nokta da değildir, fakat gizemli, muğlak bir noktadır" (Hall: 1996, 345) tezinden yola çıkarak sürekli bir değişim ve gelişime tanık oluruz romanda.

Bu adeta cennet bahçesinden bir köşeyi andıran suyun başındaki çiftlik sahnesinde, ayrıca transandantalistik öğeler ile Cumhuriyet'le birlikte kazanılan başarıların ve ümitlerin de vurgulandığı, iyimser bir hava gözlemlenmektedir. Okuyucular olarak birçok değişim rüzgârının ve tufanının içinden geçen ana karakter Aydemir ile yazarın kendi hayatı üzerinden Türk kültür tarihine tanık oluruz.

Şevket Süreyya Aydemir *Suyu Arayan Adam* eseri ile her yıl büyük bir coşku ile kutladığımız; "30 Ağustos Zafer Bayramı" ile taçlanan Türk milli mücadele tarihine ışık tutarak, bizlere/okuyuculara gerçek Anadolu'nun, ilk bakışta kaba saba görünse de duygulu, naif Anadolu insanının "vatanperver kimliğini" tüm çıplaklığıyla gözler önüne sererek, bu kimlikte tek değişmeyen³ ve değişmeyecek olan unsurun tıpkı bahçede derinlerden fışkıran su gibi halkımızın "ruhunun derinliklerinden fışkıran özgürlük ve bağımsızlık aşkı" olduğu vurgusunu yapmaktadır.

Bu vesile ile de başta ulu önderimiz Gazi Mustafa Kemal olmak üzere tüm gazi ve şehitlerimizi saygıyla anıyoruz ve edebi eserlerin toplumların ve bireylerin milli kimliklerinin oluşmasında ve tarihi olayların gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir rol oynadığı hususunun altını bir kez daha çizmek istiyoruz.

KAYNAKÇA:

ANA KAYNAK:

Aydemir, Şevket Süreyya. (2021). *Suyu Arayan Adam*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

YARDIMCI KAYNAKLAR:

Aktürkoğlu, Mustafa Enes. "Gustave Le Bon'un *Kitleler Psikolojisi* ve *Devrim Psikolojisi* Eserlerinden Hareketle Fikri Yapısının İncelenmesi", *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. ISSN: 2148-3728 e-ISSN: 2148-9750 BEUİFD, Haziran 2021, 8 (1): 339-354.

Hall, Stuart. (1996). "Ethnicity: Identity and Difference." Eds. Geoff Eley and Ronald Grigor Suny. *Becoming National: A Reader*. Oxford: Oxford U P. 339-349.

Leoussi, Athena S. Ed. (2000). *Encyclopedia of Nationalism*. New Brunswick: Transaction.

Mate, Gabor. (2022). *Vücudunuz Hayır Diyorsa*. Çev. Defne Orhun. İstanbul: İletişim Yayınları.

"Şevket Süreyya Aydemir'in Eserleri ve Hayatı", (2017). 24 Mart.

<https://www.leblebitozu.com/sevket-sureyya-aydemirin-eserleri-ve-hayati>.

Topçu, Hakan. (2022). "Suyu Arayan Adam ve Türk Milli Mücadelesi üzerine Röportaj", 26 Ağustos. Konya, Türkiye.

³ Bu husus ta Aydemir'in esas kimliğini özüne, köküne döndüğünde, baba mesleği bahçıvanlığa dönmesiyle bulması da bu nesiller arası kültürel aktarımlara ve karakteristiklere bir gönderme olarak da düşünülebilir (Ayrıca bakınız Mate'nin *Vücudunuz Hayır Diyorsa* ve Wolynn'nin *Seninle Başlamadı*).

Wolynn, Mark. (2016). *Seninle Başlamadı*. Çev. Mine Madenoğlu. İstanbul: Sola Yayınları.